

Trends of Population Social Protection during Wartime

Nataliia Spasiv¹, Olga Kneysler²

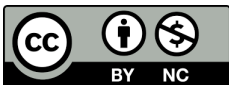
Abstract. In war conditions, social policy acquires special importance, as it must provide support for internally displaced persons, veterans, families of the deceased, persons with disabilities and other socially vulnerable groups. The article aims to reveal the practical aspects of implementing social protection for the population in Ukraine and to provide proposals for areas of its improvement, taking into account current realities. The methodological basis of the study comprises a set of methods, including analysis and synthesis, structural-functional approaches, comparative and statistical analysis, the generalisation method, and graphic and tabular methods. The article reveals the features of implementing social protection for the population in modern conditions. An analysis of the dynamics and structure of expenditures in the State Budget of Ukraine for social security from 2020 to 2024 enabled the identification of a trend towards an increase in absolute amounts of funding, while simultaneously reducing their share in the state budget expenditures structure. This situation is a consequence of the reorientation of financial resources to the needs of national security and defence. However, the state considers fulfilling social obligations to the population as its priority. State support for internally displaced persons, social payments to low-income families, persons with disabilities, war veterans and families of the deceased together form the system-forming basis of social protection in conditions of a full-scale war. At the same time, institutional changes have occurred in the social protection sector, involving the transfer of functions related to administering a significant number of state social benefits and social scholarships to the Pension Fund of Ukraine. The researchers assessed the impact of this reform on the processes of granting and paying benefits, the availability of social services, the level of centralisation of management and digitalisation of the social sphere. The study's results indicate that the concentration of social benefits administration in the Pension Fund of Ukraine contributes to increased transparency, reduced application processing times, expanded channels for citizens to apply, and the formation of a single information space for social assistance recipients, while mitigating potential organisational and financial risks. Ultimately, the article guides the enhancement of Ukraine's social protection system in light of current realities.

Keywords: social security, state social policy, social budget expenditures, income and expenditures of the Pension Fund of Ukraine, budget financing, internally displaced persons, digitalisation of social services.

Received: 5 November 2025 | **Revised:** 3 December 2025 | **Accepted:** 12 December 2025 | **Published:** 30 December 2025

Suggested Citation

Spasiv, N., & Kneysler, O. (2025). Trends of Population Social Protection during Wartime. *Oblik i finansi*, 4(110), 171-184. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4\(110\)-171-184](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4(110)-171-184)

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2025 The Author(s).

¹ Nataliia Spasiv, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID 0000-0003-0797-7220

E-mail: vladnat@gmail.com (Corresponding author)

² Olga Kneysler, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID 0000-0001-9898-7031

Тренди у сфері соціального захисту населення в умовах війни

Наталія Спасів¹, Ольга Кнейслер¹

¹ Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Анотація. В умовах війни соціальна політика набуває особливого значення, оскільки має забезпечити підтримку внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, сімей загиблих, осіб з інвалідністю та інших соціально вразливих груп. Мета статті – розкрити практичні аспекти здійснення соціального захисту населення в Україні та надати пропозиції щодо напрямів його удосконалення з врахуванням реалій сьогодення. Методологічна основа дослідження представлена комплексом наступних методів: аналіз і синтез, структурно-функціональний підходи, порівняльний і статистичний аналіз, метод узагальнення, графічний і табличний методи. У статті розкрито особливості реалізації соціального захисту населення в сучасних умовах. Аналіз динаміки та структури видатків Державного бюджету України на соціальне забезпечення у 2020-2024 рр. дозволив виявити тенденцію до зростання абсолютних обсягів фінансування за одночасного зменшення їх питомої ваги в структурі бюджетних видатків держави. Така ситуація є наслідком переорієнтації фінансових ресурсів на потреби національної безпеки та оборони, водночас держава вважає своїм пріоритетом виконання соціальних зобов'язань перед населенням. Державна підтримка внутрішньо переміщених осіб, соціальні виплати малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю, ветеранам війни та родинам загиблих в сукупності формують системотворчу основу соціального захисту в умовах повномасштабної війни. В той же час, у сфері соціального захисту відбулися інституційні зміни, пов'язані з передачею функцій адміністрування значної кількості державних соціальних допомог і соціальних стипендій до Пенсійного фонду України. Дослідники оцінили вплив цієї реформи на процеси призначення та виплати допомог, доступність соціальних сервісів, рівень централізації управління та цифровізації соціальної сфери. Результати дослідження свідчать, що концентрація адміністрування соціальних виплат у Пенсійному фонді України сприяє підвищенню прозорості, скороченню строків обробки заяв, розширенню каналів звернення громадян та формуванню єдиного інформаційного простору отримувачів соціальної допомоги, водночас зберігаючи потенційні ризики організаційного й фінансового характеру. В підсумку, у статті обґрунтовано напрями удосконалення системи соціального захисту населення в Україні в умовах реалій сьогодення.

Ключові слова: соціальне забезпечення, державна соціальна політика, соціальні видатки бюджету, доходи і видатки бюджету Пенсійного фонду України, бюджетне фінансування, внутрішньо переміщені особи, диджиталізація соціальних послуг.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни система соціального захисту населення в Україні зазнає безпрецедентного навантаження, що зумовлено різким зростанням соціальних ризиків, підвищенням рівня бідності, масовими міграційними процесами, втратою доходів і збільшенням масштабів безробіття. Військові виклики суттєво трансформували суспільні процеси, актуалізувавши потребу у переосмисленні підходів до формування та реалізації соціальної політики держави в частині забезпечення адресності соціальної допомоги й підвищення ефективності фінансування соціального захисту населення.

Наразі система соціального захисту характеризуються зростанням ролі соціальних видатків держави як інструменту стримування соціальної напруги за одночасного обмеження бюджетних ресурсів і пріоритетності фінансування сектору національної безпеки та оборони. За таких умов посилюється значення оптимізації структури соціальних видатків, що потребує запровадження інноваційних підходів до управління ними в контексті зміни інституційної архітектури. Зокрема, інституційні нововведення у сфері соціального захисту, що пов'язані із передачею функцій адміністрування значної частини соціальної допомоги

Пенсійному фонду України, розширенням повноважень органів місцевого самоврядування у цій царині, формують нову модель реалізації соціального захисту, яка потребує наукового осмислення з точки зору її ефективності, прозорості та відповідності принципам соціальної справедливості.

У зв'язку з цим дослідження трендів реалізації соціального захисту населення в умовах війни є науково та практично значущим, адже дозволяє виявити ключові напрями трансформації соціальної політики та обґрунтувати шляхи удосконалення системи соціального захисту з урахуванням викликів воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні підходи до формування та розвитку системи соціального захисту населення знайшли широке відображення у працях зарубіжних учених, серед яких варто відзначити Ф. Бастіа, А. Вагнера, Л. Ерхарда.

Ф. Бастіа [1] у своїх працях з політичної економії розглядає соціальний захист крізь призму ролі держави в перерозподілі ресурсів, наголошуючи на необхідності обмеження державного втручання й надмірного розширення соціальних функцій держави. А. Вагнер [2] є автором концепції «закону зростання державних видатків», відповідно до якої розвиток

індустріального суспільства неминуче супроводжується зростанням витрат на соціальні функції держави. У його працях соціальний захист населення є об'єктивним елементом економічного розвитку, спрямованим на зменшення соціальної нерівності та підтримку суспільної стабільності. Л. Ерхард [3] розглядає соціальну політику як інструмент забезпечення рівних стартових можливостей, мінімальних соціальних стандартів і гідного рівня життя населення за умови збереження економічної ефективності.

Значна кількість вітчизняних науковців (В. Баранова, Т. Боголіб, О. Кириленко, Е. Лібанова, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніна, В. Тропіна, І. Чугунов та ін.) також присвятили свої роботи дослідженню механізму функціонування соціального захисту в умовах економічних трансформацій. В. Баранова [4] зосереджує увагу на фінансових механізмах реалізації соціальної політики, зокрема на бюджетному фінансуванні соціальних програм, проблемах ефективності соціальних видатків та ролі державних цільових фондів у системі соціального захисту. Т. Боголіб [5] досліджує соціальні трансферти та їхній вплив на рівень добробуту населення, вказуючи на необхідність підвищення адресності соціальної допомоги та оптимізації системи соціальних виплат в умовах обмежених бюджетних ресурсів. О. Кириленко [6] проводить дослідження проблем міжбюджетних відносин, фінансування соціальних програм на місцевому рівні та ролі органів місцевого самоврядування у наданні соціального захисту. Е. Лібанова [7; 8] робить акцент на соціально-демографічних аспектах соціального захисту, аналізуючи проблеми бідності, соціальної нерівності, демографічних викликів, а також ефективність соціальних трансфертів у зменшенні масштабів соціальної вразливості населення. Л. Лисяк [9] досліджує соціальні видатки бюджету та їхній вплив на фінансову стійкість держави, обґрунтовуючи необхідність удосконалення бюджетного планування у соціальній сфері. І. Луніна [10] у своїх працях зосереджує увагу на фіскальних аспектах соціального захисту, механізмах перерозподілу доходів через бюджетну систему та проблемах забезпечення фінансової збалансованості соціальних зобов'язань держави. В. Тропіна [11] вивчає соціальні стандарти і гарантії, проблеми їх фінансового забезпечення і взаємозв'язку між рівнем соціальних гарантій та економічними можливостями держави. І. Чугунов [12; 13] приділяє увагу бюджетним та позабюджетним механізмам фінансування соціального захисту, проблемам ефективності перерозподілу доходів і впливу соціальних видатків на макрофінансову стабільність.

Разом із тим, попри значну кількість наукових напрацювань, поточний соціально-економічний контекст розвитку України зумовлює необхідність подальшого поглиблення теоретичних і практичних підходів до удосконалення системи соціального захисту населення, особливо в умовах сучасних викликів і загроз, спричинених війною.

Мета статті – розкрити практичні аспекти здійснення соціального захисту населення в Україні та надати пропозиції щодо напрямів його удосконалення з врахуванням реалій сьогодення.

Методологія дослідження. У процесі дослідження автори використали наступні методи:

– методи аналізу і синтезу – для розкриття особливостей реалізації соціального захисту населення в умовах війни. Застосування синтезу дало змогу сформуванню узагальнене авторське бачення та обґрунтувати функціональне призначення системи соціального захисту населення в Україні;

– метод порівняльного аналізу – для оцінки різних, реалізованих на практиці, законодавчих ініціатив щодо змін в адмініструванні соціальних допомог Пенсійним фондом України;

– статистичний аналіз – для оцінювання обсягів і структури видатків на соціальний захист населення, визначення питомої ваги окремих напрямів фінансування та виявлення пріоритетів бюджетної політики у соціальній сфері. На основі статистичних показників здійснено узагальнення кількісних характеристик системи соціального захисту, що дало змогу виявити домінування трансфертної моделі соціального захисту та визначити рівень ресурсної забезпеченості окремих категорій населення;

– метод узагальнення теоретичних і практичних матеріалів – для систематизації результатів наукових досліджень, нормативно-правових документів і аналітичних матеріалів у сфері соціального захисту. Завдяки цьому інтегровано теоретичні положення з практикою реалізації соціальної політики, сформовано комплексне уявлення про стан і проблеми функціонування системи соціального захисту, а також визначено ключові напрями її удосконалення;

– графічний і табличний методи – для наочного подання результатів дослідження. Їх застосування сприяло підвищенню аналітичної чіткості, логічності викладу та наукової аргументованості висновків, а також полегшило інтерпретацію кількісних і якісних характеристик досліджуваних процесів.

Таким чином, комплекс зазначених методів дозволив всебічно дослідити особливості функціонування соціального захисту в сучасних соціально-економічних умовах, а також оцінити напрями та результати фінансового забезпечення цієї сфери.

Виклад основного матеріалу. Соціальний захист населення є ключовим напрямом державної соціальної політики, спрямованим на реалізацію конституційних прав громадян щодо забезпечення гідного рівня життя, соціальної справедливості та соціальної безпеки.

Система соціального захисту в Україні реалізується через державні і недержавні механізми соціальної підтримки населення. Її ідентичність визначається низкою характерних особливостей, які сформувалися під впливом історичних, соціально-економічних та інституційних чинників:

1) Комплексний і багаторівневий характер. Соціальний захист в Україні реалізується через взаємодію державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних цільових і недержавних фондів, благодійних організацій, а також суб'єктів підприємницької діяльності в контексті реалізації засад корпоративної соціальної відповідальності. Така багаторівнева модель дозволяє охопити різні категорії населення, водночас ускладнюючи координацію та управління системою.

2) Домінування бюджетного фінансування. Основним джерелом фінансового забезпечення соціального захисту населення є кошти Державного бюджету України, державних соціальних фондів, передусім Пенсійного фонду України та місцевих бюджетів. Частка приватних і корпоративних механізмів фінансування соціального захисту населення залишається обмеженою, що підвищує фіскальне навантаження на державу.

3) Поєднання соціального страхування і бюджетних механізмів соціального забезпечення. Система соціального захисту поєднує елементи соціального страхування (пенсійне, страхування на випадок безробіття, тимчасової втрати працездатності) та соціального забезпечення, яке здійснюється за рахунок бюджетних коштів. Така модель є наближеною до європейської континентальної системи, однак характеризується недостатньою фінансовою збалансованістю.

4) Орієнтація на адресність соціальної підтримки. Упродовж останніх років простежується поступовий перехід від універсального підходу в контексті соціальної підтримки до адресної допомоги, спрямованої на найбільш вразливі категорії населення. Адресність розглядається як ключовий інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів та зменшення соціальної нерівності.

5) Домінування соціальних трансфертів у доходах населення. Для значної частини громадян соціальні виплати (пенсії, допомоги, субсидії) є важливим, а інколи й основним джерелом доходів. Масового характеру така тенденція набула в умовах війни, зачепивши і без того вразливі категорії населення – осіб похилого віку, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю та із низьким рівнем доходів.

6) Посилення ролі органів місцевого самоврядування у реалізації соціального захисту. У контексті децентралізації органи місцевого самоврядування отримали розширені повноваження у сфері соціального захисту, реалізації місцевих програм підтримки вразливих категорій громадян та їхньої соціальної інтеграції. Це дозволяє знизити фінансове навантаження на Державний бюджет

України, проте, водночас загострює проблему нерівномірного розподілу соціальних благ між мешканцями, виходячи із фінансових можливостей громад.

7) Активна цифровізація соціальної сфери. Сучасний етап розвитку системи соціального захисту характеризується впровадженням електронних сервісів, цифрових реєстрів отримувачів соціальної допомоги, онлайн-подачі заяв тощо. Цифровізація є важливою складовою модернізації, оскільки сприяє підвищенню прозорості, доступності та оперативності здійснення соціального захисту населення.

8) Вплив воєнного стану на функціонування системи. Повномасштабна війна суттєво трансформувала систему соціального захисту, призвівши до розширення переліку отримувачів допомоги, появи нових видів соціальних виплат і програм підтримки, зростання бюджетного навантаження та залежності від міжнародної фінансової допомоги.

9). Інституційна трансформація системи соціального захисту. Передача адміністрування значної кількості видів соціальної допомоги до Пенсійного фонду України стала важливим етапом централізації та уніфікації управління бюджетними коштами на соціальні цілі, що має на меті підвищення ефективності та контролю за їхнім використанням.

Таким чином, система соціального захисту населення України характеризується поєднанням соціальної спрямованості та високої залежності від фінансових можливостей держави та органів місцевого самоврядування, що в умовах війни актуалізує необхідність її подальшого реформування з орієнтацією на адресність, фінансову стійкість і цифрову модернізацію.

В контексті дослідження варто наголосити, що в останні роки система соціального захисту зазнала кардинальних змін. Ці зміни торкнулися передачі низки видів соціальної допомоги до Пенсійного фонду України (ПФУ). Відповідно, з 1 липня 2025 року ПФУ почав призначати та виплачувати 39 видів державної соціальної допомоги і соціальних стипендій, які раніше адмініструвалися через органи соціального захисту або інші структури (табл. 1).

До того ж Пенсійний фонд України отримав функцію адміністрування, внутрішньої обробки заяв, призначення, нарахування та виплати цих видів допомоги. Відтак, це розширило інфраструктуру, адже крім ЦНАПів, органів соціального захисту, додано сервіс-центри ПФУ та онлайн-сервіси. У таблиці 2 проілюстровано зміни щодо адміністрування виплат до та після передачі цих функцій ПФУ.

Таблиця 1. Основні види соціальної допомоги, передані для адміністрування Пенсійному фонду України

№	Вид соціальної допомоги / виплати	Короткий зміст виплати
1	Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям	Грошова підтримка сімей, чий дохід нижчий за прожитковий мінімум
2	Допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю	Щомісячні виплати для забезпечення основних потреб
3	Допомога по догляду за особою з інвалідністю I групи	Компенсація фізичним особам, які здійснюють догляд
4	Допомога самотнім матерям	Щомісячна допомога для виховання дитини без підтримки батька
5	Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів	Забезпечення дітей мінімальним утриманням у разі невиконання обов'язків платника аліментів
6	Допомога при усиновленні дитини	Одноразова виплата на утримання усиновленої дитини
7	Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію	Мінімальна матеріальна підтримка непрацездатних громадян
8	Допомога внутрішньо переміщеним особам	Щомісячна адресна допомога для покриття витрат на проживання
9	Соціальні стипендії студентам пільгових категорій	Щомісячні виплати студентам з числа сиріт, осіб з інвалідністю тощо
10	Інші види допомоги згідно постанов КМУ № 765 та № 793 (2024 р.)	Соціальні виплати, передбачені законодавством для окремих категорій громадян

Джерело: систематизовано авторами на основі [14; 15; 16; 17].

Таблиця 2. Порівняння системи адміністрування соціальних виплат до та після передачі функцій Пенсійному фонду України

Критерій	Було (до передачі функцій, до 2025 р.)	Стало (після передачі функцій ПФУ, з 2025 р.)
Орган, що призначає допомогу	Органи соціального захисту населення (управління соціального захисту при РДА, ОМС)	Пенсійний фонд України (через управління та сервісні центри)
Кількість видів допомоги щодо яких здійснювалося адміністрування	Понад 40 видів, розподілені між різними структурами (Мінсоцполітики, УСЗН, місцеві ради)	39 видів соціальної допомоги, соціальних стипендій і пільг адмініструються централізовано через ПФУ
Подання заяви	Переважно у паперовій формі, особисто через УСЗН або ЦНАП	Через електронні сервіси ПФУ, портал «Дія», ЦНАП або особистий прийом
Обробка документів	Розпорошена між різними органами; дублювання функцій	Централізована система обліку даних у ПФУ; інтеграція з державними реєстрами
Час призначення допомоги	До 30 днів, часто з затримками через бюрократію	До 10-15 днів, автоматизована обробка заяв
Відповідальність за виплату	Казначейство + УСЗН	Пенсійний фонд України
Контроль та звітність	Паперові звіти, місцевий рівень контролю	Електронна звітність, державний моніторинг через єдину систему ПФУ
Можливість дистанційного отримання	Обмежена, потребувала особистої присутності	Повна цифровізація: подача онлайн, електронний кабінет одержувача
Рівень прозорості процесів	Середній, можливі дублювання та помилки в обліку	Високий – автоматичний обмін інформацією, зменшення людського фактора

Джерело: сформовано авторами на основі [14; 15; 16; 17].

Передача повноважень прискорила процес цифровізації в частині подачі заяв, обробки даних, контролю за нарахуванням через використання електронних сервісів ПФУ. Як свідчить вітчизняна практика, це позитивно вплинуло на процес оформлення різних видів соціальної допомоги, спростило процедурно їхнє отримання, розширило канали доступу реципієнтів до інформації. Також відбулося скорочення часу на призначення та виплату допомоги, адже процес адміністративної обробки централізовано передано до організації з розвинутою

ІТ-інфраструктурою (ПФУ). До того ж, підвищилась прозорість і контроль за призначенням допомоги: передача даних, цифрові сервіси дають можливість ефективнішого обліку, зниження кількості помилок чи затримок.

Дискусії щодо правильності передачі ПФУ низки соціальних допомог обумовлюють необхідність детального дослідження цього питання. Зокрема у таблиці 3 нами розкрито основні позитивні аспекти реформи та ризики в контексті її запровадження.

Таблиця 3. Позитивні аспекти та потенційні ризики передачі функцій з адміністрування деяких соціальних допомог Пенсійному фонду України

Показник	Позитивні наслідки	Потенційні ризики
Ефективність управління	Централізація процесів, скорочення дублювання функцій	Можливе перевантаження системи ПФУ
Доступність послуг	Розширення мережі прийому заяв (ЦНАП, онлайн, сервіс-центри ПФУ)	Проблеми у сільських громадах із доступом до Інтернету
Цифровізація	Впровадження електронних реєстрів і цифрової ідентифікації	Потреба в додатковому навчанні персоналу
Фінансова дисципліна	Підвищення прозорості використання коштів	Тимчасові затримки під час переходу
Соціальна справедливість	Посилення адресності виплат	Ризик помилкових відмов через технічні несправності

Джерело: узагальнено авторами на основі офіційних матеріалів ПФУ, Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України й аналітики ІЛО [14; 15; 16; 17].

Отже, оцінюючи наслідки і ризики в контексті реформи проведеної у 2024-2025 рр., можна зробити висновок, що вона спрямована на оптимізацію управління соціальними ресурсами та підвищення ефективності усіх видів державної допомоги. Уніфікація більшості соціальних допомог в ПФУ має більше переваг, ніж недоліків. Адже, передача функцій Пенсійному фонду України дозволяє:

- уникнути дублювання функцій між Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності України та місцевими УСЗН;
- підвищити прозорість нарахувань і контроль за використанням коштів;
- спростити доступ населення до соціальних виплат;
- уніфікувати інформацію і створити єдину електронну базу отримувачів соціальних допомог.

Ефективне функціонування системи соціального захисту населення безпосередньо залежить від наявності стабільної фінансової основи, яка забезпечує реалізацію соціальних гарантій і соціальних програм. Фінансування соціальної сфери є одним із найвагоміших напрямів бюджетної політики, адже саме через розподіл фінансових ресурсів реалізується принцип соціальної справедливості та підтримується соціальна стабільність у суспільстві.

Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні здійснюється за рахунок таких основних джерел:

– коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на реалізацію загальнодержавних соціальних програм, фінансування пенсійних і соціальних виплат, субсидій, допомог малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю, ветеранам війни, внутрішньо переміщеним особам тощо;

– коштів місцевих бюджетів, які фінансують регіональні програми соціального захисту, забезпечують діяльність територіальних центрів соціального обслуговування, соціальних закладів комунальної форми власності, виплати окремих видів допомоги та компенсацій;

– коштів цільових державних фондів соціального страхування, серед яких провідне місце займають: Пенсійний фонд України, який фінансує виплату трудових і соціальних пенсій, субсидій, соціальних допомог; Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, який забезпечує виплати у разі тимчасової втрати працездатності, нещасних випадків на виробництві, а також фінансує допомогу з безробіття; Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю, який підтримує і захищає осіб з інвалідністю;

– коштів підприємств, установ та організацій, які беруть участь у фінансуванні соціальних програм,

сплачують єдиний соціальний внесок (ЄСВ), здійснюють добровільне соціальне страхування або забезпечують корпоративні соціальні пакети для працівників;

– власних коштів громадян у межах добровільного страхування або участі у недержавних пенсійних фондах;

– міжнародної фінансової допомоги, грантів та благодійних коштів які спрямовуються на реалізацію соціальних програм для осіб, постраждалих від війни, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, родин Героїв України, тощо.

Домінантним джерелом є кошти Державного бюджету України. Отож, проаналізуємо видатки на

соціальний захист і соціальне забезпечення в частині обсягів та структури з метою виокремлення тенденцій фінансування соціального захисту в Україні в останні роки. Варто зазначити, що в умовах воєнного стану видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення традиційно займають друге місце в структурі державного бюджету після видатків на національну безпеку та оборону.

Як ілюструють дані таблиці 4, впродовж 2020-2024 рр. видатки на соціальне забезпечення зросли з 322,5 млрд грн до 579,2 млрд грн (на 256,8 млрд грн, або в 1,8 раза), що зумовлено значним розширенням кола отримувачів соціальних допомог в умовах кризи й широкомасштабної війни.

Таблиця 4. Видатки Державного бюджету України в контексті економічної класифікації за статтею «Соціальне забезпечення» впродовж 2020-2024 рр.

Роки	Сума, млн грн	Частка у видатках держбюджету, %
2020	322 472,0	25,04
2021	343 498,1	23,05
2022	509 480,9	18,83
2023	534 145,3	13,31
2024	579 244,2	12,91

Джерело: розраховано авторами на основі [21].

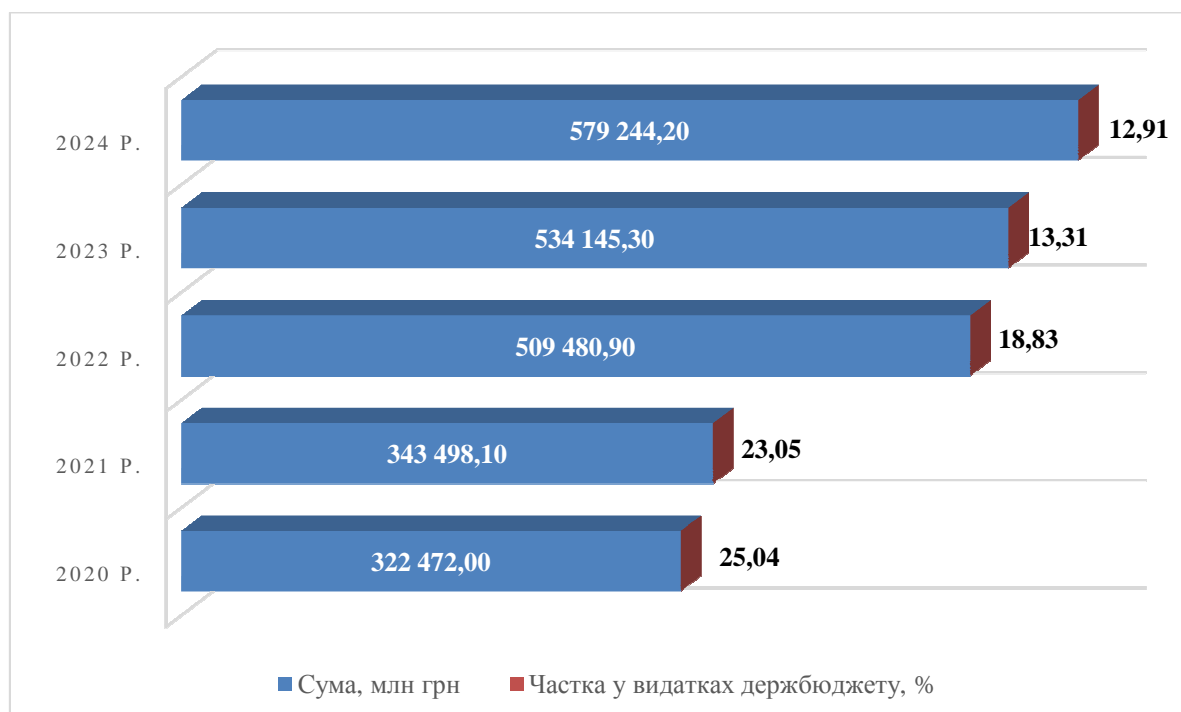

Рис. 1. Динаміка видатків Державного бюджету України за статтею «Соціальне забезпечення» впродовж 2020-2024 рр.

Джерело: розраховано авторами за офіційними статистичними даними [21].

Водночас, у структурі видатків спостерігаємо тенденцію, яка характеризується падінням питомої ваги за статтею «Соціальне забезпечення» з 25,0% до 12,9% (на 12,1%) (рис. 1). У розрізі років маємо наступні тенденції: упродовж 2020-2021 рр. видатки за статтею «Соціальне забезпечення» становили 25,0% – 23,1% усіх видатків держбюджету; після повномасштабного вторгнення у 2022 р. їхня частка впала до 18,8%, у 2023-2024 рр. до 13,3% – 12,9% відповідно, адже оборонні потреби перевищили 50% бюджету. Причина такої тенденції – карколомне зростання інших видатків (передусім на національну оборону та безпеку) у воєнний період, тому навіть за зростання суми соціальних видатків їхня частка в бюджеті поступово скорочується. Відповідно, спостерігаємо переорієнтацію видатків та формування військового бюджету держави, що в умовах війни є вимушеною необхідністю.

Водночас, незважаючи на демографічний тиск і міграцію, держава все ж нарощує видатки на соціальне забезпечення, що корелює зі збільшенням власних доходів Пенсійного фонду України за домінування обсягів сплати ЄСВ та передачею соціальних виплат і соціальних допомог під юрисдикцію даної установи. Проте, ці позитивні зрушення потребують низки регуляторних дій, які стосуються підвищення адресності, уникнення

дублювань і посилення контролю за ефективністю витрачання коштів, щоб фінансове забезпечення найвразливіших груп населення навіть у межах меншої частки бюджету було достатнім для забезпечення життєвих потреб.

У 2024 р. держава, за підтримки міжнародних партнерів, продемонструвала високий рівень виконання соціальних зобов'язань перед населенням. Загальний обсяг видатків державного бюджету на соціальне забезпечення становив 579,2 млрд грн, що перевищує показник 2023 р. на 45,1 млрд грн (8,4%). Така динаміка свідчить про пріоритетність соціальної політики навіть в умовах війни та про системні зусилля уряду у забезпеченні стійкості соціальної сфери.

Бюджетне фінансування в контексті спрямування коштів через Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України у 2024 р. склало 450,9 млрд грн соціальних видатків. Основний акцент зроблено на підтримці осіб, які втратили доходи або роботу внаслідок війни, а також на підвищенні рівня соціальних стандартів. Так, було збільшено розміри мінімальної заробітної плати, незважаючи на процеси, які відбуваються в національній економіці, що створило суттєву фінансову підтримку домогосподарствам (табл. 5).

Таблиця 5. Динаміка розміру мінімальної заробітної плати (щомісячна, на кінець року) упродовж 2020-2024 рр.

Роки	Мінімальна зарплата, грн/міс (станом на кінець року)	Ключові зміни протягом року
2020	5 000	Підвищення з 4 723 грн (з 01.01) до 5 000 грн (з 01.09)
2021	6 500	6 000 грн → 6 500 грн (з 01.12)
2022	6 700	6 500 грн → 6 700 грн (з 01.10)
2023	6 700	Без змін протягом року
2024	8 000	7 100 грн (01.01-31.03) → 8 000 грн (з 01.04)

Джерело: сформовано авторами на основі [18; 21; 22].

Як свідчать дані таблиці 5, мінімальна заробітна плата підвищувалась поступово впродовж 2020-2024 рр. із 5 000 грн у 2020 р. до 8 000 грн на кінець 2024 р., що виконувало компенсаційно-стимулюючу функцію в умовах інфляції й воєнних шоків. Однак реальний ефект залежав від цінової динаміки та інфляційної складової, тому для вразливих верств населення ключову роль відігравали саме пенсії, а також соціальні допомоги. Було збільшено розмір прожиткового мінімуму на 12,8% порівняно з 2023 роком. Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» встановлено прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць – 2 920 грн, зокрема: для дітей до 6 років – 2 563 грн, для дітей 6-18 років – 3 196 грн, для працездатних осіб –

3 028 грн, для осіб, які втратили працездатність – 2 361 грн. Крім того, рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги малозабезпеченим сім'ям зріс у середньому на 10%, що свідчить про зусилля держави компенсувати інфляційний тиск та зберегти соціальні гарантії.

Ще одним із напрямів соціального захисту є фінансування внутрішньо переміщених осіб (ВПО), чисельність яких із початком бойових дій зросла та надалі зростає по мірі просування лінії фронту. Державний захист ВПО полягає не лише у грошових виплатах, але й в законодавчому забезпеченні цих процесів. У таблиці 6 розкрито основні аспекти їхньої соціальної підтримки.

Таблиця 6. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб: ключові параметри програми у 2022-2024 рр.

Показник	Роки		
	2022	2023	2024
Нормативна база допомоги на проживання	Постанова КМУ № 332 від 20.03.2022 р. (запуск)	Діє; у липні 2023 – автоматичне продовження окремим категоріям	Діє; зберігаються базові розміри
Розміри щомісячної допомоги	2 000 грн/дорослий; 3 000 грн/діти та особи з інвалідністю	Без змін	Без змін
Додаткові умови	—	3 грудня 2023: для працевлаштування – вимога активного пошуку роботи/реєстрації; введено фінансові критерії	Розширені канали доступу, цифровізація; адміністрування збережено
Оцінка масштабу ВПО (реєстр/оцінки)	Весна 2022: пікові оцінки 6,5 млн ВПО	~3,7 млн зареєстрованих (МОМ, грудень)	~3,5 млн (МОМ/ОЕСР, квітень 2024); восени 2024 р. >4,6 млн зареєстрованих

Примітки: МОМ – Міжнародна організація з міграції;

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку.

Джерело: узагальнено авторами на основі офіційних матеріалів ПФУ, Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України та статистичних даних [19; 20; 21; 22].

Відповідно, із березня 2022 р. запущено щомісячну допомогу ВПО у розмірі від 2 000 до 3 000 грн, яка стала головним фінансовим інструментом підтримки внутрішньо переміщених сімей. У 2023 р. уряд додав вимоги до працевлаштування для працевлаштуваних осіб серед ВПО і фінансові критерії, щоб сфокусувати ресурс на найбільш вразливих із них. У 2024 р. виплати збережено, а доступ спрощено до отримання цієї допомоги за рахунок цифровізації.

Варто зазначити, що після піку внутрішньої міграції у 2022 р. кількість ВПО знизилась до 3,5–3,7 млн у 2023 р., а з квітня 2024 р. спостерігалось зростання кількості зареєстрованих ВПО (осінь 2024 р. – понад 4,6 млн осіб). Це свідчить про продовження процесу переміщення осіб із прифронтових територій, а, відповідно, і зростання виплат, що вимагає уточнення реєстрів задля недопущення розкрадання бюджетних коштів. Станом на 2025 р. програма підтримки ВПО залишається системотворчою складовою соціального захисту для цієї категорії. Варто додати, що у 2024 р. (рис. 2) на реалізацію програм соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, сім'ям із дітьми, малозабезпеченим громадянам та особам з інвалідністю було спрямовано 128,4 млрд грн. Серед нових видів підтримки, запроваджених у 2024 році,

варто відзначити 3,9 млрд грн. – на одноразову допомогу у розмірі 6,5 тис грн для дітей із малозабезпечених сімей та осіб з інвалідністю І групи з числа ВПО в межах програми «Тепла зима»; 28,4 млн грн – на тимчасову допомогу дітям, позбавленим батьківського піклування, у межах ініціативи «Дитина не одна».

Ключовою законодавчою новацією стало прийняття Закону України від 04.12.2024 р. № 4114-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пріоритетного права деяких категорій внутрішньо переміщених осіб на отримання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна», яким передбачено пріоритетне право внутрішньо переміщених осіб на компенсацію за зруйноване житло. Для реалізації цієї програми урядом було виділено 15 млрд грн.

За оцінкою Світового банку, у 2023 р. близько 29% українців перебували за межею бідності (9 млн осіб). Вчасні пенсійні та соціальні трансферти значно стримали ще більший стрибок рівня бідності і без міжнародного фінансування кількість зубожілого населення була б істотно вищою. Це підкреслює контрициклічну роль соціального захисту в період війни.

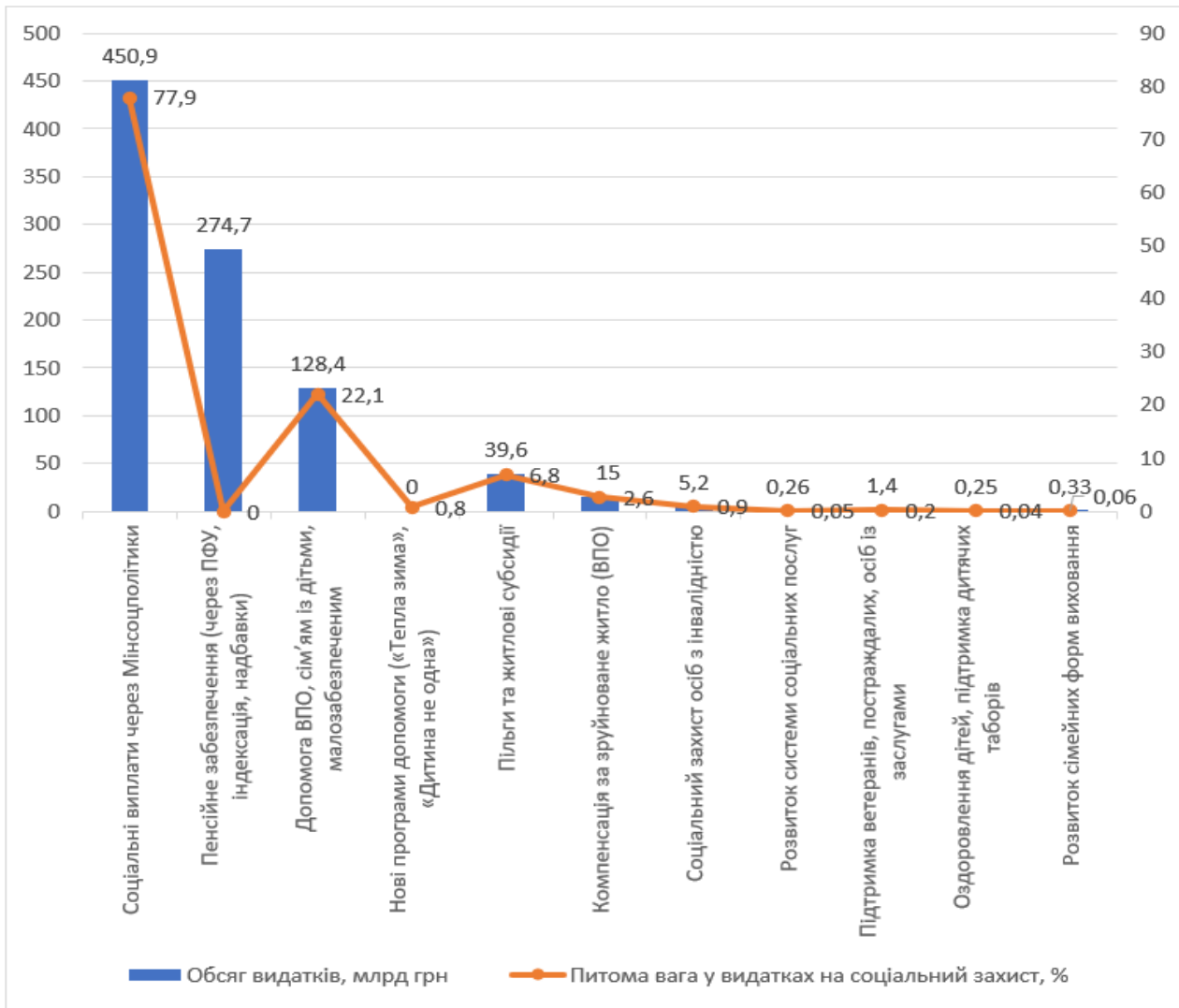

Рис. 2. Динаміка видатків Державного бюджету України на соціальний захист у 2024 р.

Джерело: розраховано авторами на основі [21].

Таблиця 7. Основні напрями фінансування соціального захисту населення у 2024 р.

№	Напрямок фінансування	Обсяг видатків, млрд грн	Питома вага у відатках на соціальний захист, %
1	Соціальні виплати через Мінсоцполітики	450,9	77,9
2	Пенсійне забезпечення (через ПФУ, індексація, надбавки)	274,7	—
3	Допомога ВПО, сім'ям із дітьми, малозабезпеченим	128,4	22,1
4	Нові програми допомоги («Тепла зима», «Дитина не одна»)	3,9 / 0,03	0,8
5	Пільги та житлові субсидії	39,6	6,8
6	Компенсація за зруйноване житло (ВПО)	15,0	2,6
7	Соціальний захист осіб з інвалідністю	5,2	0,9
8	Розвиток системи соціальних послуг	0,26	0,05
9	Підтримка ветеранів, постраждалих, осіб із заслугами	1,4	0,2
10	Оздоровлення дітей, підтримка дитячих таборів	0,25	0,04
11	Розвиток сімейних форм виховання	0,33	0,06

Джерело: розраховано авторами на основі [21].

Щодо основних напрямів фінансування в розрізі соціальних видатків Державного бюджету України, то держава надалі проводить своєчасно виконує усі зобов'язання перед реципієнтами. Наведені у табл. 7 дані свідчать про домінування трансфертної моделі соціальної політики, зорієнтованої передусім на фінансову підтримку населення в умовах високих соціальних ризиків та воєнних викликів.

Найбільшу частку видатків становлять соціальні виплати через Міністерство соціальної політики України (450,9 млрд грн) та пенсійне забезпечення через Пенсійний фонд України (274,7 млрд грн). Сукупно ці напрями акумулюють переважну частину ресурсів соціального спрямування, що відображає ключову роль держави у забезпеченні базових доходів населення, передусім осіб похилого віку та соціально вразливих категорій. Висока питома вага пенсійних видатків підтверджує демографічний тиск на систему соціального захисту та збереження її солідарного характеру, водночас обмежуючи можливості перерозподілу коштів на розвиток та оборону.

Значний обсяг фінансування спрямовано на допомогу внутрішньо переміщеним особам, сім'ям з дітьми та малозабезпеченим домогосподарствам (128,4 млрд грн). Це свідчить про адаптацію системи соціального захисту до воєнних реалій, зростання масштабів вимушеної міграції та підвищення ризиків бідності. Фінансування за цим напрямом сприяє підтриманню мінімально прийняттого рівня життя та запобіганню соціальній дестабілізації.

Видатки на пільги та житлові субсидії (39,6 млрд грн) демонструють збереження традиційного інструментарію соціального захисту, спрямованого на компенсацію витрат домогосподарств на житлово-комунальні послуги. Разом із тим цей напрям і надалі характеризується високою фіскальною вартістю та потребує вдосконалення механізмів адресності й верифікації отримувачів.

Фінансування компенсації за зруйноване житло для ВПО (15,0 млрд грн) відображає зростання безпекової та відновлювальної функції соціального захисту. Проте в умовах масштабних руйнувань житлового фонду зазначений обсяг коштів виглядає обмеженим і не здатним повною мірою покрити потреби постраждалого населення, що актуалізує необхідність поєднання бюджетних ресурсів із міжнародною фінансовою допомогою.

Видатки на соціальний захист осіб з інвалідністю (5,2 млрд грн) та підтримку ветеранів, постраждалих і осіб із особливими заслугами (1,4 млрд грн) є відносно незначними у загальній структурі фінансування. Це свідчить про ризик недостатньої ресурсної забезпеченості найбільш вразливих категорій населення, зокрема в умовах зростання кількості осіб з інвалідністю внаслідок воєнних дій. Хоча, порівнюючи із попереднім періодом, такі показники є вищими, що вказує на пріоритетні напрямки функціонування держави навіть в контексті широкомасштабної війни.

Отож, можна констатувати, що фінансування соціального захисту має виразно компенсаційно-орієнтований характер, що знижує спроможність системи соціального захисту реагувати на соціальні ризики та водночас актуалізує потребу в структурному перерозподілі ресурсів на користь превентивних і прогресивних інструментів соціальної політики.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що впродовж 2020-2024 рр. система соціального захисту населення в Україні трансформувалася і набула нових іманентних рис під впливом таких викликів як пандемія COVID та повномасштабна війна. Основні з них:

– у бюджетній сфері зросли абсолютні видатки на соціальне забезпечення при різкому падінні їхньої частки;

– сформувались пріоритетні напрями реалізації соціального захисту, базовані на адресних грошових виплатах, які здійснюють органи місцевого самоврядування (особливо для ВПО) з використанням цифрових сервісів;

– після прийняття війни як такої і розуміння її карколомних наслідків відбулося поступове підняття соціальних стандартів та часткове відновлення зайнятості, що призвело до недопущення зубожіння населення.

Проте кардинально ситуація не змінилася – стан соціального захисту населення надалі залишається значним тягарем для фінансової системи держави, яка все ще ефективно функціонує в умовах військового стану, економічної нестабільності та демографічної кризи. У цих умовах актуалізується необхідність поглибленого реформування соціальної політики з метою забезпечення її фінансової стійкості, ефективності та соціальної справедливості. Відтак удосконалення системи соціального захисту має відбуватися за такими ключовими напрямами:

1) Підвищення адресності та ефективності соціальної допомоги. Одним із пріоритетів державної політики має стати цільове надання соціальної підтримки тим категоріям громадян, які справді її потребують. Це вимагає впровадження єдиної електронної бази отримувачів соціальної допомоги, що дозволить уникнути дублювання виплат і зловживань у цій сфері. Також актуальним є перехід до проактивного принципу надання допомоги, коли держава чи орган місцевого самоврядування самостійно ідентифікує осіб, які мають право на соціальну підтримку. При цьому не слід забувати про розроблення індикаторів соціальної вразливості, що дозволять об'єктивно оцінювати рівень потреб домогосподарств. Такі кроки, на наш погляд, дадуть змогу підвищити ефективність використання бюджетних коштів і забезпечити соціальну справедливість у розподілі ресурсів на соціальні цілі.

2) Розвиток системи соціальних послуг і деінституціалізація. Важливою складовою модернізації є перехід від грошових виплат до надання соціальних послуг, орієнтованих на реабілітацію, інтеграцію та підтримку людей у складних життєвих ситуаціях. Ці послуги повинні

надаватися професійними надавачами, а для цього необхідне створення єдиної мережі надавачів соціальних послуг – державних, комунальних і приватних. Розвиток послуг соціального патронажу, догляду вдома, психологічної підтримки, що особливо актуально для людей похилого віку, осіб з інвалідністю, ветеранів, родин Героїв України і ВПО, повинно стати пріоритетом діяльності надавачів соціальних послуг. Такий підхід сприятиме людиноцентричності соціальної політики та забезпеченню гідного рівня життя.

3) Забезпечення фінансової стійкості системи соціального захисту. Для стабільного функціонування соціальної системи необхідно зміцнити її фінансову базу, що ґрунтується на детінізації ринку праці та розширенні бази сплати єдиного соціального внеску, а також впровадженні накопичувальної системи пенсійного страхування, що зменшить навантаження на солідарну модель. Також вважаємо, що необхідно здійснити оптимізацію державних видатків шляхом скорочення неефективних програм та посилення контролю за цільовим використанням коштів. Розвиток державно-приватного партнерства у сфері соціального забезпечення, зокрема залучення бізнесу до фінансування корпоративних соціальних програм, також може вирішити проблеми фінансування соціального захисту. Такі заходи дадуть можливість забезпечити довгострокову фінансову стабільність соціальної сфери та зменшити залежність від бюджетних дотацій.

4) Цифровізація та модернізація управління соціальною сферою. Впровадження цифрових технологій значно підвищує оперативність і прозорість соціальних виплат. Доцільним є розширення можливостей порталу «Дія» для подання заяв на допомогу, моніторингу статусу соціально вразливої особи отримання послуг онлайн. Інтеграція інформаційних систем фондів соціального страхування, ПФУ та Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, поряд з використанням аналітичних інструментів (Big Data) для прогнозування потреб населення та оцінки ефективності соціальних програм, дозволить зменшити адміністративні витрати та підвищити довіру громадян до державних соціальних інститутів.

5) Підтримка найбільш вразливих категорій населення. Особливої уваги потребують ветерани, внутрішньо переміщені особи, люди з інвалідністю, багатодітні сім'ї, родини Героїв України, тому необхідне створення цільових державних фондів підтримки ветеранів і людей, які втратили працездатність через війну. На регіональному рівні потрібно розробляти програми професійної реінтеграції для ветеранів і осіб, що повертаються до мирного життя, адже їхня адаптація без належного професійного супроводу неможлива. Забезпечення комплексної підтримки таких категорій сприятиме соціальній згуртованості та підвищенню рівня соціальної безпеки держави.

6) Поглиблення міжнародного співробітництва. В умовах воєнних викликів важливим є залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги. Участь у програмах ЄС, Світового банку, ЮНІСЕФ створить прерогативи для розвитку соціальних сервісів. Запровадження спільних проєктів із іноземними партнерами у сфері реабілітації військових, психологічної допомоги та соціальної адаптації населення посилить інституційну спроможність соціальної політики України, а використання досвіду європейських країн щодо страхових моделей соціального забезпечення і накопичувальних пенсійних схем стане навігатором у реформуванні пенсійного забезпечення в Україні.

Таким чином, удосконалення системи соціального захисту населення в Україні має базуватися на комплексному підході, який поєднує фінансову стійкість, адресність, цифровізацію та соціальну справедливість. Реалізація цих напрямів дозволить сформулювати ефективну, прозору та інклюзивну систему соціального захисту, здатну адекватно реагувати на сучасні виклики й гарантувати гідний рівень життя кожному громадянину.

Зрештою, як свідчать результати дослідження, виклики спричинені війною переформували соціальний захист в Україні із системи матеріальної підтримки в інструмент забезпечення соціальної стабільності та інтеграції, спрямований на розвиток людського потенціалу та зміцнення соціальної єдності суспільства.

4 Список використаних джерел

1. Бастія Ф. Що ми бачимо і чого не бачимо. Закон. Держава. Кляті гроші / пер. з фр. та англ. Н. Афончиної. Київ: Free Economy Institute | Інститут вільної економіки, 2021. 228 с.
2. Wagner A. Lehrbuch der politischen Oekonomie. Bd. I. Allgemeine oder theoretische Volkswirtschaftslehre. Th. I. Grundlegung. 2. Ausg., Leipzig und Heidelberg, 1879.
3. Ерхард Л. Добробут для всіх / Пер. А. Лапчак, В. Сенік; за ред. В. Золотарьова, Н. Афончиної. К.: Well Books, 2023. 384 с.
4. Баранова О. В. Соціальне підприємництво як відповідь суспільства на соціальні потреби. *Liga zakon*. 2021. URL: https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnitstvo-yak-vidpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi
5. Боголіб Т. М. Бюджетна політика як інструмент макроекономічної стабільності. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 3-4(1). С. 84–87.
6. Кириленко О., Гумен В. Бюджетні видатки на соціальний захист та проблеми забезпечення фіскальної консолідації в період воєнного стану в Україні. *Світ фінансів*. 2025. № 4(85). С. 86–96. <https://doi.org/10.35774/sf2025.04.86>
7. Лібанова Е. Резильентність соціоекономічної системи України до шоків, спричинених війною: специфіка формування і реагування. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4(58). С. 3–23. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003>
8. Лібанова Е., Бистряков І. Україна по-воєнного періоду: інноваційна організація просторового розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2025. № 2. С. 32–51. <https://doi.org/10.15407/dse2025.02.032>
9. Лисяк Л. В. Теоретичні засади оцінки ефективності бюджетної політики. *Світ фінансів*. 2017. № 3(12). С. 50–57.
10. Луніна І. О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання: монографія; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». К., 2020. 440 с.
11. Тропіна В. Фінансування державних соціальних програм: новітні підходи та інструменти. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2(21). С. 17–27. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2\(21\)-17-27](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2(21)-17-27)
12. Чугунов І., Насібова О. Фінансові імперативи розвитку соціального захисту населення. *Вісник КНТЕУ*. 2021. № 2. С. 114–130. [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(136\)09](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(136)09)
13. Чугунов І., Макогон В., Тітарчук М., Савченко Н., Гусаревич Н., Адаменко І. Фінансово-бюджетне забезпечення соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 4(57). С. 446–456. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.57.2024.4432>
14. Деякі питання надання окремих видів державної соціальної допомоги Пенсійним фондом України: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.06.2025 р. № 695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-nadannia-okremykh-vydiv-derzhavnoi-sotsialnoi-dopomohy-pkrainy-i-695>
15. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
16. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332 (із змінами 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>
17. Пенсійний фонд України. Виплати, які з 1 липня 2025 року здійснюватиме Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2172811-vyplaty-yaki-z-1-lypnya-2025-roku-zdijsnyuvatyme-pensijnyj-fond-ukrayiny/>
18. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>
19. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України. URL: <https://www.msp.gov.ua>
20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>
21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
22. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://msp.gov.ua>

4 References

1. Bastiat, F. (2021). What we see and what we don't see. Law. State. Damn money (translate from French and English by N. Afonchyna). Kyiv: Free Economy Institute. [in Ukrainian]
2. Wagner, A. (1879). Lehrbuch der politischen Oekonomie. Bd. I. Allgemeine oder theoretische Volkswirtschaftslehre. Th. I. Grundlegung. 2. Ausg., Leipzig und Heidelberg. [in German]
3. Erhard, L. (2023). Welfare for All (translate by A. Lapchak, V. Senyk; editors V. Zolotarova, N. Afonchynoi). Kyiv: Well Books. [in Ukrainian]
4. Baranova, O. V. (2021). Social entrepreneurship as a response of society to social needs. *Liga zakon*. Retrieved from: https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnistvo-yak-vdpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi [in Ukrainian]
5. Boholib, T. M. (2015). Budgetary policy as a tool of macroeconomic stability. *Economic Annals-XXI*, 3-4(1), 84–87. [in Ukrainian]
6. Kyrylenko, O., & Humen, V. (2025). Budgetary expenditures on social protection and problems of ensuring fiscal consolidation during the period of martial law in Ukraine. *Svit finansiv*, 4(85), 86–96. <https://doi.org/10.35774/sf2025.04.86> [in Ukrainian]
7. Libanova, E. (2024). Resilience of the socio-economic system of Ukraine to the shocks caused by the war: specifics of formation and response. *Demography and Social Economy*, 4(58), 3–23. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003> [in Ukrainian]
8. Libanova, E., & Bystriakov, I. (2025). Post-war Ukraine: innovative spatial development organization. *Demography and Social Economy*, 2, 32–51. <https://doi.org/10.15407/dse2025.02.032> [in Ukrainian]
9. Lysiak, L. V. (2017). Theoretical principles of assessing the effectiveness of budgetary policy. *Svit finansiv*, 3(12), 50–57. [in Ukrainian]
10. Lunina, I. O. (2020). Public Finance in Macroeconomic Growth Policy. Kyiv: NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky ta prohnouzuvannia NAN Ukrainy. [in Ukrainian]
11. Tropina, V. (2020). Financing of state social programs: new approaches and tools. *Naukovyi visnyk Polissia*, 2(21), 17–27. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2\(21\)-17-27](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2(21)-17-27) [in Ukrainian]
12. Chuhunov, I., & Nasibova, O. (2021). The financial imperatives development of the population social protection. *Herald Kyiv National University of Trade and Economics*, 2, 114–130. [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(136\)09](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(136)09) [in Ukrainian]
13. Chuhunov, I., Makohon, V., Titarchuk, M., Savchenko, N., Husarevych, N., & Adamenko, I. (2024). Financial and budgetary provision of social protection of the population of Ukraine under the conditions of the state of martial. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(57), 446–456. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.57.2024.4432>
14. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). Some issues of providing certain types of state social assistance by the Pension Fund of Ukraine: Resolution dated 06.11.2025 No. 695. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-nadannia-okremykh-vydiv-derzhavnoi-sotsialnoi-dopomohy-pkrainy-i-695> [in Ukrainian]
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992). On state assistance to families with children: Law of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text> [in Ukrainian]
16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Some issues of payment of housing allowance to internally displaced persons: Resolution dated 20.03.2022 No. 332 (as amended in 2025). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
17. Pension Fund of Ukraine. (2025). Payments that the Pension Fund of Ukraine will make from July 1, 2025. Retrieved from: <https://www.pfu.gov.ua/2172811-vyplaty-yaki-z-1-lypnya-2025-roku-zdijsnyvatyme-pensijnny-fond-ukrayiny/> [in Ukrainian]
18. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Some issues of payment of housing allowance to internally displaced persons: Resolution dated 20.03.2022 No. 332. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
19. Official website of the Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine. Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua>
20. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://www.mof.gov.ua>
21. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua>
22. Official website of the Pension Fund of Ukraine. Retrieved from: <https://msp.gov.ua>